Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001537

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 12-04-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Каліщук Юлія Костянтинівна
2. Yuliia Kalishchuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Мова, література і фольклор пограниччя

Дата захисту: 31-05-2024

Спеціальність за освітою: 035 Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 5154

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16, 16.21.63

Тема дисертації:

1. «Метеорологічна та астрономічна лексика в східностепових говірках: структурна організація, семантика і просторове варіювання»
2. «Meteorological and Astronomical Vocabulary in the Eastern Steppe Dialects: Structure, Semantics and Spatial Variation»

Реферат:

1. У процесі дослідження за спеціально створеною програмою-питальником здійснено фіксацію та досліджено структурну організацію метеорологічної та астрономічної лексики східностепових говірок; систематизовано її за тематичними групами; осмислено лексико-семантичні особливості метео- та астрономенів; простежено просторові характеристики метео- та астроназв; осмислено зв'язки метео- та астронайменувань із позначуваними реаліями, ситуаціями та локальною специфікою світобачення, традиційними віруваннями й уявленнями діалектоносіїв; з'ясовано співвідношення метеорологічних та астрономічних номінацій східностепових говірок та відповідної лексики суміжних і віддалених українських діалектів, а також загальнонаціональної літературної мови. У роботі вперше здійснено переконливу комплексну й системну характеристику метеорологічної та астрономічної лексики східностепових говірок степового діалекту південно-східного наріччя. Великий за обсягом фактичний матеріал, який укладено в

«Словник метеорологічної, астрономічної та календарно-часової лексики східностепових говірок», відобразив сучасний стан, специфіку функціонування окресленої лексики в новостворених говірках. У межах аналізованої ТГЛ «Метеорологія» виявлено 10 ЛСГ («Назви на позначення погоди», «Назви, пов'язані зі станом погоди», «Назви засухи, сухої пори року», «Назви вітру та пов'язаних явищ і процесів», «Назви атмосферних опадів» («Назви, пов'язані зі снігом», «Назви, пов'язані з дощем»), «Назви оптичних явищ» («Назви веселки», «Назви марева»), «Назви атмосферних явищ» («Назви, що мають світлові і звукові прояви в атмосфері», «Назви, пов'язані з росою, туманом», «Назви хмар та суміжних процесів»), «Назви морозу та пов'язаних явищ», «Назви та процеси, пов'язані із замерзанням води», «Назви, пов'язані з відлигою»). Найчисленнішою є семантична група «Назви, пов'язані зі снігом» (29 сем), розташована у складі ЛСГ «Назви атмосферних опадів». У межах ТГЛ «Астрономія» зафіксовано 5 ЛСГ («Загальні назви астрономічних і суміжних понять», «Назви зорі, її різновидів та пов'язаних процесів», «Назви галактики і сузір'їв», «Назви Місяця, його фаз та пов'язаних процесів», «Назви Сонця та пов'язаних із ним понять»), із-поміж яких високою функційною активністю відзначено ЛСГ «Назви Сонця та пов'язаних із ним понять» (12 сем). В аналізованих ТГЛ основну частину словникового складу реалізовано загальновживаними назвами (поїгода, гоїдина, неїгода, зїлива, їрадуга, сухоїв'іп, їв'ітер, ївихор, боїлото, тепїл'ін', в'іділига, їзасуха, сїпека, жаїра, р'івїч'ак, холодїнеч'а, буїрул'ка, кригоїх'їд, їзатишок та ін.); частотні запозичення з російської мови, про що свідчить, зокрема, й відповідне фонетичне оформлення (їот':еп'ел', духоїт'іш'ч'е, дуїбар', іспаїр'ен'ійе, в'їйуга, їізморозс', м'іїт'ел', кїрошка, сугїробп, троїпинка, сквозїн'ак, соїсул'ка, їсолнце, восїход, рас:пв'ет, їс'ев'ернип, їйужнип, восїточ'нип, їзападнип та ін.); зафіксовано окремі архаїзми (зноп, ївоздух, їз'абпко, зв'ізїда та ін.), власне діалектні номінації (миїгич'ит', зал'іїпуха, коавїз'ел', суїп'олки та ін.). У східностепових говірках помічено високу частотність синонімів, антонімів, порівнянь, фразеологічних зворотів та ін. Спостережено полісемічність номінативних одиниць, зафіксовано найменування з різним ступенем вияву ознаки, зокрема зі значеннями збільшеності (згрубілості) та зменшеності (пестливості). В аналізованих ЛСГ представлено значну кількість акцентних, фонетичних, морфологічних і словотвірних варіантів.

2. During the study, a questionnaire program was used to record and analyze the structural organization of meteorological and astronomical vocabulary of the Eastern Steppe dialects. The vocabulary was systematized into thematic groups, and the lexical and semantic features of meteorological and astronomical names were examined. The spatial characteristics of these names were also determined. The study aimed to explore the connections between meteorological and astronomical names and the local worldview, traditional beliefs, and ideas of dialect speakers. The correlation between meteorological and astronomical nominations of the Eastern Steppe dialects and the corresponding vocabulary of other Ukrainian dialects, as well as the national literary language, was also clarified. This work is the first to provide a detailed and comprehensive characterization of the meteorological and astronomical terms used in the Eastern Steppe dialects of the Southeastern region. The Dictionary of Meteorological, Astronomical, and Calendar-Temporal Vocabulary of the Eastern Steppe Dialects is a compilation of extensive factual material that reflects the current state and specific usage of this vocabulary in the newly created dialects. A total of ten groups of vocabulary related to meteorology were analyzed, and each group was identified as a lexical and semantic group. These groups include «Weather Names», «Weather Condition Names», «Drought and Dry Season Names», «Wind and Related Phenomena and Processes Names», «Precipitation Names» (which includes «Snow Related Names» and «Rain Related Names»), «Optical Phenomena Names» (such as «Rainbow Names» and «Haze Names»), «Atmospheric Phenomena Names» (including «Manifested in the Atmosphere Light and Sound Phenomena Names», «Dew and Fog Related Names», and «Clouds and Related Processes Names»), «Frost and Related Phenomena Names», «Water Freezing Related Names and Processes», and «Thaw Related Names». Among these groups, the «Snow Related Names» group is the most numerous, with 29 semes, and it is part of the «Precipitation Names» group. There are five sets of Lexical Semantic Groups (LSGs) within the thematic vocabulary group called «Astronomy». These LSGs are: «Astronomical Concepts Common Names and Related Processes Names», «Stars, their Kinds and Related Processes Names», «Galaxies and Constellations Names», «Moon, its Phases and Related Processes Names», and «Sun and Related Processes Names». Among them, the LSG «Sun and Related Processes Names» has high functional activity and contains

twelve different semantic features. The biggest part of the vocabulary in the analyzed thematic vocabulary groups is commonly used names (poïhoda (weather), hoïdyna (hour), neïhoda (bad weather), zïlyva (rainfall), ïradyha (rainbow), sukhoïv'iy (dry wind), ïv'iter (wind), ïvykhor (worlwind), boïloto (swamp), tepïl'in' (heat), v'idïlyha (thaw), ïzasukha (drought), sïpeka (scorching heat), zhaïra (heat), r'ivïch'ak (groove), kholodïnech'a (cold weather), buïrul'ka (icecle), kryhoïkh'ід (ice drift), ïzatyshok (coziness), etc.); frequent are the borrowings from the Russian language, as evidenced, in particular, by the corresponding phonetic form (ïot':ep'el' (thaw), dukhoït'ish'ch'e (swelter), duïbar' (teeth-chattering cold), ispaïr'en'iie (damp), v'ïyuha (snowstorm), ïizmorozs' (silver thaw), m'iït'el' (blizzard), kïroshka (glazed snow), suhïrobp (snowbank), troïpinka (path), skvozïn'ak (draught), soïsul'ka (icecle), ïsolntse (sun), vosïkhod (sunrise), ras:пv'et (sunrise), ïs'ev'ernyi (northern), ïyuzhnyi (southern), vosïtoch'nyi (eastern), ïzapadnyi (western), etc.); archaisms (znoi (sultriness), ïvozdukh (air), ïz'iabpko (chilly), zv'izïda (star), etc.), and dialectisms (myïhych'yt' (sleety shower), zal'iïpukha (wet snow), koavïz'el' (ice), suïp'olky (icecles), etc.). The dialects spoken in the Eastern Steppe region are characterized by a high frequency of synonyms, antonyms, comparisons, and phraseological units. These dialects also have a variety of words that can have multiple meanings, especially when it comes to describing things as coarse or tender. The analyzed lexical and semantic groups contain a significant number of accentual, phonetic, morphological, and word-formation variations.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Онищенко Ю. К. Назви снігу та пов'язаних із ним понять і процесів у говірці смт Більмак Запорізької області. Вісник Запорізького національного університету : збірник наукових праць. Філологічні науки. Запоріжжя, 2020. № 1, ч. І. С. 193–199.
- 2. Онищенко Ю. К. Образи сонця, зорі та місяця у творчості С. Васильченка. Лінгвостилістичні студії. Луцьк, 2020. Вип. 13. С. 121–127.
- 3. Онищенко Ю. К. Номінація небезпечних метеорологічних явищ у діалектному мовленні (на матеріалі українських східностепових говірок). Лінгвостилістичні студії. Луцьк, 2021. Вип. 14. С. 113–124.
- 4. Каліщук (Онищенко) Ю. К. Номінація атмосферних опадів, процесів та понять, пов'язаних із замерзанням води. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2022. Вип. 3 (98). С. 116–125.
- 5. Каліщук (Онищенко) Ю. К. Місяць в уявленнях і віруваннях носіїв українських східностепових говірок. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. 2023. № 2 (34). С. 59–64.
- 6. Каліщук (Онищенко) Ю. К. Дослідження метеорологічної та астрономічної лексики української мови. Закарпатські філологічні студії. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 31. С. 14–19.
- 7. Онищенко Ю. К. Східностепові найменування пір року в лексико-семантичній системі української мови. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2020. № 8 (36), т. 2. С. 82–87.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Громик Юрій Васильович

2. Yurii V. Hromyk

Кваліфікація: к. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8753-3357

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=dQwVPiAAAAAJ&hl=uk&oi=ao

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гримашевич Галина Іванівна

2. Galyna I. Grymashevych

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3225-0031

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Житомирський державний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125208

Місцезнаходження: вул. В. Бердичівська, буд. 40, Житомир, Житомирський р-н., 10008, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Міняйло Роман Вікторович

2. Roman V. Minyailo

Кваліфікація: д. філол. н., доцент, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9392-594X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Комунальний заклад "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради

Код за ЄДРПОУ: 02125591

Місцезнаходження: провулок Руставелі, буд. 7, Харків, Харківський р-н., 61001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Грицевич Юрій Васильович
2. Yurii V. Hrytsevych

Кваліфікація: к. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2716-3235

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Омельковець Руслана Степанівна
2. Ruslana S. Omelkovets

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6608-7901

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Волинський національний університет імені Лесі Українки

Код за ЄДРПОУ: 02125102

Місцезнаходження: проспект Волі, буд. 13, Луцьк, Луцький р-н., 43025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Костусяк Наталія Миколаївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Костусяк Наталія Миколаївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Ліповська-Маковецька Наталія Іванівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна